

اظهار نظر کارشناسی درباره:

«لایحه حفاظت از خاک»

(اعاده شده از شورای نگهبان)

مقدمه

لایحه حفاظت از خاک که در تاریخ ۱۳/۴/۹۵ اعلام وصول شده بود، پس از ارجاع به کمیسیون تخصصی مربوطه، نهایتاً در جلسه علنی مورخ ۱۳۹۷/۷/۱ به تصویب مجلس شورای اسلامی رسید و در راستای اصل نود و چهارم قانون اساسی نزد شورای نگهبان ارسال گردید. لکن شورای مزبور در چهار بند ایرادها و ابهام‌هایی را نسبت به این مصوبه وارد نموده است که در این گزارش به بررسی این موارد و نحوه رفع آنها خواهیم پرداخت.

مشخصات لایحه

دوره دهم - سال سوم

شماره ثبت:

۹۱

بررسی ایرادهای شورای نگهبان

شماره چاپ:

۱. شورای نگهبان در اولین بند از اظهار نظر خود، ماده (۳) را از این حیث که مشخص نیست بهره‌برداری موضوع این ماده شامل بهره‌برداری شخصی محدود نیز می‌شود یا خیر واجد ابهام دانسته است. با این توضیح که براساس ماده (۳) هرگونه بهره‌برداری از خاک مقید به رعایت معیارها و شاخص‌های فنی بهره‌برداری پایدار خاک شده است. در این رابطه باید گفت مبتنی بر رویه شورای نگهبان در صورتی که بهره‌برداری موضوع این ماده شامل «بهره‌برداری شخصی محدود» نیز شود با ایراد این شورا مواجه خواهد شد. لذا یا باید در ذیل ماده مزبور چنین بهره‌برداری‌هایی از شمول حکم ماده (۳) خارج شود، اما با ارائه ضوابط و چارچوب‌های مشخص، حدود و نوع چنین بهره‌برداری‌هایی تعیین گردد یا اینکه نظر به اهمیت شمول این مصوبه بر همه انواع بهره‌برداری از خاک و علی‌رغم ایراد احتمالی شورای نگهبان به این امر، عبارت «از جمله بهره‌برداری شخصی محدود» بعد از عبارت «هرگونه بهره‌برداری از خاک» افزوده شود.

تاریخ چاپ:

معاونت پژوهش‌های

سیاسی - حقوقی

دفتر: مطالعات حقوقی

۲. در بند دوم از اظهار نظر شورا، ماده (۶) مصوبه از جهت الزام یا عدم الزام رعایت موازین امنیتی واجد ابهام شناخته شده است. با این توضیح که بر اساس ماده مزبور وزارت جهاد کشاورزی موظف شده نقشه‌های خاک و موارد دیگری را در مقیاس مشخصی تهیه کند. لذا اطلاق این ماده از نظر شورا در مواردی که خلاف مسائل امنیتی و نظامی باشد محل ابهام قرار گرفته است.

مشخصات گزارش

شماره مسلسل:

۲۴۰۱۵۵۷۹-۱

شایان ذکر است پیش از این، شورای نگهبان در بررسی «طرح جامع حدنگار (کاداستر) کشور»، اطلاق ماده (۱۰) مصوبه مزبور را در مواردی که خلاف مسائل امنیتی و نظامی کشور باشد واجد اشکال تشخیص داده بود. بر اساس این ماده سازمان‌های نقشه‌برداری کشور و جغرافیایی نیروهای مسلح مکلف می‌شدند با درخواست سازمان ثبت اسناد و املاک کشور نسبت به عکس‌برداری و تهیه نقشه مورد نیاز بر اساس مقیاس‌ها و استانداردهای لازم اقدام کنند.

تاریخ انتشار:

۱۳۹۷/۸/۲۷

با عنایت به توضیحات مزبور پیشنهاد می‌شود عبارت «با رعایت مصالح امنیتی و نظامی» بعد از عبارت «برای خاک‌های زراعی و باغی» الحاق شود.

۳. شورای نگهبان در بند سوم از اظهارنظر خود تبصره ماده (۹) را از دو حیث واجد ابهام و ایراد دانسته است: اول اینکه مشخص نیست صدور حکم و اعمال مجازات موضوع این تبصره توسط محاکم انجام می‌شود یا خیر؟ دوم اینکه اگر موارد معدوم کردن مصداق اسراف تلقی شود مغایر موازین شرع خواهد بود. توضیح آنکه بر اساس تبصره مزبور عدم رعایت دستورالعمل‌ها و مقررات این ماده جرم تلقی و متخلف به مجازات محکوم شده است و همچنین مکلف به معدوم کردن کالاهای تولید شده گردیده است. به منظور رفع ابهام شورا پیشنهاد می‌شود اولاً عبارت «باحکم مراجع قضایی» بعد از عبارت «جرم محسوب می‌شود و» اضافه شود. همچنین به منظور رفع مغایرت شرعی این تبصره پیشنهاد می‌شود معدوم نمودن کالاهای مزبور مقید به عدم امکان استفاده از چنین کالاهایی در هر مورد گردد.

۴. مطابق بند چهارم از ایرادهای شورای نگهبان، ماده (۲۱) مصوبه از این حیث که مشخص نیست آیا انتقال بدون فروش را نیز شامل می‌شود یا خیر واجد ابهام است. توضیح آنکه بر اساس ماده مزبور «فروش» و «انتقال» خاک به وسیله حرف عطف «و» به یکدیگر متصل شده و مشمول ممنوعیت و مجازات قرار گرفته‌اند و لذا این ابهام به وجود آمده است که در صورتی که «خاک» بدون فروش، به خارج انتقال یابد، مشمول مجازات می‌گردد یا خیر. در این خصوص پیشنهاد می‌شود «انتقال خاک به خارج از کشور» به صورت مطلق مشمول مجازات مزبور گردد و لذا باید عبارت «انتقال خاک» جایگزین عبارت «فروش و انتقال خاک» گردد. ۵. شورای نگهبان در قالب تذکری اعلام داشته در ماده (۲۶)، واژه «اجرایی» بعد از واژه «آیین‌نامه» اضافه شود. زیرا آیین‌نامه‌های موضوع این ماده ناظر به آیین‌نامه‌های اجرایی این قانون بوده است.

نتیجه‌گیری

- در ماده (۳)، باید «بهره‌برداری‌های شخصی محدود» از شمول حکم ماده (۳) خارج و با ارائه ضوابط و چارچوب‌های مشخص، حدود و نوع چنین بهره‌برداری‌هایی را معین نمود یا اینکه عبارت «از جمله بهره‌برداری شخصی محدود» بعد از عبارت «هرگونه بهره‌برداری از خاک» افزوده شود.

- در ماده (۶)، پیشنهاد می‌شود عبارت «با رعایت مصالح امنیتی و نظامی» بعد از عبارت «برای خاک‌های زراعی و باغی» الحاق شود.

- تبصره ماده (۹) به شرح ذیل اصلاح شود:

عدم رعایت دستورالعمل‌ها و مقررات این ماده جرم محسوب و مرتکب با حکم مراجع قضایی علاوه بر جبران خسارت و پرداخت جزای نقدی تا دو برابر ارزش کالا، مکلف به جمع‌آوری و مرجوع نمودن آنها خواهد شد. در صورت عدم امکان استفاده از چنین کالاهایی به صورت مطلق در هر مورد، کالاهای مزبور با نظارت وزارت و با هزینه مرتکب معدوم خواهد شد و در غیر این صورت کالاهای مزبور با نظارت وزارت به مصرف مجاز خواهد رسید.

- در ماده (۲۱)، عبارت «انتقال خاک» جایگزین عبارت «فروش و انتقال خاک» گردد.

- در ماده (۲۶)، واژه «اجرایی» بعد از واژه «آیین‌نامه» اضافه شود.